

ізоляція священства та репресії – все це були складові єдиної політики маргіналізації Церкви як самостійного і впливового гравця в регіоні.

Радянська влада усвідомлювала, що економічне ослаблення ГКЦ призведе до зменшення її впливу на вірян. Проте, попри ці заходи, греко-католицьке духовенство й громади зберігали свою віру й намагалися пристосуватися до нових умов, що свідчить про глибоку духовну стійкість Церкви напередодні ще жорсткішого наступу у післявоєнні роки.

Список використаних джерел

1. Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква і Радянська держава (1939–1950) / пер. з англ. Н. Кочан; за ред. О. Турія. Львів: Вид-во Укр. Католиц. Ун-ту, 2005. XVIII, 265, [2] с.
2. Нариси історії Української Греко-Католицької Церкви. В двох томах. Т. 1 / За загальною редакцією доктора історичних наук, професора Миколи Вегеша; авторський колектив: М. М. Вегеш, Н. М. Концур-Карабінович, В. В. Марчук, М. М. Палінчак; передмова В. В. Гудзя, О. М. Ситника. Ужгород, 2022. 392 с.
3. Церква і церковна єдність: документи і матеріали 1899–1944. Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність: Збірник / голов. ред. А. Кравчук; Постуляція Митрополита Андрея Шептицького, Центральний держ. історичний архів України, Львів. Л.: Монастир Монахів Студійського Уставу. Видавничий відділ «Свічадо», 1995. Т. 1 / упоряд. А. Кравчук, О. Гайова; ред. кол. Й. Андрійшин [та ін.]. [Б. м.]: [б.в.], 1995. XXXII, 522 с.

Орест ЛОТОЦЬКИЙ

здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня
кафедри історії України, археології
та спеціальних галузей історичних наук
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ШПИТАЛЮ ІМЕНІ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939–1944 РР.)

Андрей Шептицький у своїй пастирській діяльності не обминав увагою жодну сферу життя Галичини, він провадив велику благодійну роботу, опікуючись людьми, які знаходилися у соціально незахищеному становищі.

Визначною подією його меценатської діяльності стало заснування у 1903 р. «Народної лічниці» – медичної установи для мешканців Львова та Галичини, яка впродовж декількох десятиріч надавала «безплатну поміч лікарську

убогим хворим без різниці народності і віросповідання» [1, с. 123]. Лічниця проіснувала впродовж 1904–1944 рр. Там працювали, іноді на громадських засадах, найкращі українські медики та студенти медицини. «Народна лічниця» мала повноцінний стаціонар, а також «Порадню для матерів» [2].

З часом постало питання про розширення лікувального закладу, адже наявна база вже не могла обслужити всіх бажаючих пацієнтів. У 1929 р. святкували 30-ліття А. Шептицького в якості митрополита. Владика відмовився від подарунків, і було вирішено, що найкращим пошануванням для нього буде пожертва на нову лікарню [1, с. 125].

Будівництво розпочалося у 1930 р. під керівництвом інженера-архітектора Олександра Пежанського і тривало до 1937 р. У 1938 р. відбулося урочисте відкриття Українського шпиталю ім. митрополита Андрея Шептицького. У квітні 1938 р. шпиталь розпочав надавати медичну допомогу. Вже 11 квітня 1938 р. прийнято перших хворих, яких прооперовано наступного ж дня [2].

У новій медичній установі було 100 місць. Діяли рентгенологічне відділення, лабораторія, терапевтичний, хірургічний, педіатричний, неврологічний та стоматологічний кабінети. Хворих лікували медики «Народної лічниці», а доглядали за ними монахині чину св. Вікентія. Навіть у новій будівлі для всіх відділень не вистачало місця, тому на потреби шпиталю передали частину своїх приміщень монахи-студити [3, с. 14].

Шпиталь був забезпечений сучасною медичною технікою. Так, у липні 1938 р. Свято-Успенська лавра Студійського Уставу замовила в фірмі «Сіменс» терапевтичний апарат найновішого зразка, вартість якого складала 33 000 злотих, а загалом на устаткування витратили понад 140 тис. злотих.

Тому шпиталь відвідувало дуже багато людей. Для представників міської бідноти і селян він став єдиним шансом отримати кваліфіковану допомогу, адже від хворих не вимагали оплати за медичні послуги. Пацієнти могли скласти добровільні пожертви, які йшли в фонд утримання шпиталю. Лікувальна установа діяла на позаконфесійних та позанаціональних засадах. У 1938 р. там лікувалося більше 52 тис. пацієнтів, серед них 72.7 % українців, 17.7 % поляків та 8.6 % євреїв та представників інших національностей [4, с. 156].

У період Другої світової війни, коли Львів неодноразово переходив з рук у руки – від німецької окупації до радянської, – Український шпиталь імені митрополита Андрея Шептицького став одним із символів відданого служіння громаді. У вересні 1939 р., після початку Другої світової війни, Львів опинився під німецьким бомбардуванням. Серед перших ударів постраждав залізничний вокзал, і вже в ті дні до шпиталю почали надходити перші поранені. Упродовж

наступних місяців шпиталь приймав пацієнтів не лише зі Львова, а й з лікарень Яворова, Янова, Городка та інших населених пунктів [3, с. 16].

Незважаючи на зміну влади, після входу Червоної армії до Львова в шпиталі продовжували лікувати поранених польських військовослужбовців – жест, що підкреслював надконфесійну місію медичної допомоги. Це було продовженням політики шпиталю, адже і в довоєнні роки сюди приходили лікуватися, як українці, так і поляки з євреями.

Наприкінці жовтня 1939 р. радянська влада почала перетворення шпиталю. З посади завідувачки обласного відділу охорони здоров'я була усунена Мар'яна Панчишин, її замінив харківський лікар Ігнат Трегуб. Шпиталь перепрофільовано у санаторій для партійних керівників, офіцерів НКВС і штабних командирів. Кількість лікарняних ліжок скорочено до 50, звільнено значну частину персоналу. На місці каплиці поселилася старша акушерка, святині ліквідовано. Портрети українських діячів замінили на зображення радянських «вождів».

Після початку німецької окупації статус шпиталю відновлено, він знову став носити ім'я митрополита Андрея Шептицького. Директором шпиталю вдруге призначили доктора Теофіла Бурачинського. Його заступник Іван Федейко також очолив хірургічне відділення. Внутрішнім відділом завідував Олександр Барвінський, якого згодом замінив Василь Кархут [3, с. 16].

Відновили й каплицю, а в її центрі встановили погруддя митрополита А. Шептицького – символ моральної опори для всіх, хто приходив до шпиталю за допомогою. Капеланом став священник Іван Котів, який опікувався духовним станом хворих і персоналу. У 1944 р. діяльність шпиталю було перервано на довгий час – радянська влада його ліквідувала. На його базі створили 3-ю міську лікарню та поліклінічне відділення [1, с. 128]. Громадське товариство «Український шпиталь імені митрополита Андрея Шептицького» відродилося у 1989 р., йому повернули історичну будівлю, де запрацював стаціонар на 75 ліжок [2].

Навіть у найважчі часи шпиталь залишався не лише медичним, а й духовним притулком. Хоч сам митрополит не керував лікарнею особисто, його ім'я, постать і вчення були моральним орієнтиром для лікарів і пацієнтів. В умовах війни та політичних репресій, заклад з його іменем втілював цінності милосердя та християнської любові до ближнього.

Насамперед, слід відзначити далекоглядність і масштабність соціального бачення митрополита. У час, коли медичне обслуговування було малодоступним, особливо для селян та міської бідноти, він не тільки заснував «Народну лічницю», а й доклав зусиль до створення сучасного

багатопрофільного шпиталю, здатного надавати якісну допомогу великій кількості пацієнтів.

Заклад з самого початку функціонував на засадах відкритості й толерантності: незалежно від національності, конфесійної приналежності чи соціального статусу, кожен потребує міг отримати тут допомогу. В умовах міжвоєнного періоду, а особливо під час Другої світової війни, коли суспільство було розділене політичними і національними протистояннями, така політика шпиталю стала свідченням християнських цінностей А. Шептицького, жертводавців і медиків, які там працювали.

Список використаних джерел

1. Надрага М., Васільєва С. Митрополит Андрей Шептицький і медицина: задуми, проекти та їх реалізація. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*. 2015. Вип. 7. С. 119–134.
2. Матлашенко Н. «Народна лічниця – перша українська лікарня в Галичині». URL: <http://fp.com.ua/articles/narodna-lichnitsya-persha-ukrayinska-likarnya-v-galichini/>
3. Медики і медицина в житті та діяльності Митрополита Андрея Шептицького (До 150-річчя від дня народження): бібліографічний покажчик / уклад.: М. С. Надрага, О. М. Кріль, С. В. Васільєва, Л. С. Метельська: наук. ред. А. В. Магльований; Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького. Львів: Наукова бібліотека, 2015. 94 с.
4. Пундій П. Опіка митрополита Андрея Шептицького над народним здоров'ям. *Український медичний архів*. 1988. Чис. 12: Світлої пам'яті Д-ра Бориса Филипчака (1907–1988) лікаря-хірурга і заслуженого мецената української культури. С. 154–158.

Ярослав БОГДАН

здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня
кафедри історії України, археології
та спеціальних галузей історичних наук
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

РЕАКЦІЯ РАДЯНСЬКИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ НА СМЕРТЬ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО

Смерть митрополита Греко-Католицької Церкви (далі – ГКЦ) Андрея Шептицького 1 листопада 1944 р. була трагічною подією в релігійному, суспільному та політичному житті Західної України. Постать А. Шептицького,